

ANTIREVÍZIÓ ROMÁNIÁBAN

Éppen három éve, hogy e folyóirat 1933 nyarán beszámolt a román antireviziós mozgalmak kezdeteiről és folyásáról.¹ Azóta a mozgalom nem lanyguló erővel folyik tovább sajtóban és mint önálló irodalom is érdemes, hogy jelenségeit figyelemmel kísérjük.

1934 tavaszán megalakult Stelian Popescu elnöke alatt a „Román antireviziós liga” s ugyanannak az évnek a májusában Silviu Dragomir, kolozsvári egyetemi tanár főszerkesztői vezetése alatt megindult Kolozsvárit az „Astra” égisze és támogatása mellett az antireviziós mozgalom külföldnek szánt, francia nyelvű folyóirata, a „Revue de Transylvanie”, egy ízlésesen, elegánsan kiállított, jól nyomott 140 oldalas füzet. Az első számot követte a többi s ma három-három füzetből álló két kötete van készen kezünkben. „Egy ilyen folyóiratra”, — írta a kolozsvári „Patria” — „végtelen nagy szükség van s örömmel kell, hogy fogadják mindazok, akik aggodalommal kísérik, hogy odaát, Magyarországon jobb ügyhöz mért buzgalommal folyik a reviziós propaganda. Magyar szomszédaink a béke megkötése óta pár ezer kötetnyi, egész könyvtárra való célzatos könyvet, füzetet, folyóiratot, térképet, mind a békeszerződések, különösen a trianoni szerződés (?) revízióját tárgyalva, adtak ki, a legkitartóbb munkásságot fejtve ki. Nap-nap utáni munkával, a legzseniálisabban kitalált eszközökkel, hazugságaik és hamisításaik útján belé tudták vinni a világ közvéleményének egy részébe, mert a mi valóságaink és igazságaink elhomályosultak a magyar propaganda ködfelhői között.” A magyar revízió ellen-szeréül reméli a „Patria” az Astra vállalkozását.

Nekünk, magyaroknak, ilyen folyóiratunk nincs, amely román szempontból, a komolyság és alaposág látszatával bírjon és kétségtelenül benyomást kell, hogy gyakoroljon a tájékozatlan idegenre; mert, természetesen a folyóirat minden sora propagandisztikus, célzatos és megtévesztő, sokszor hamis és hazug: de a külső benyomás kétségtelenül jó.

Bevezető szavaiban az első füzet ezeket írja:

„Az „Erdély. névnek ma már csak történeti és földrajzi jelentősége van: politikailag „Erdély. a román állam része.

A világháborút megelőzően Erdély egy államhoz tartozott, amely ellenséges volt a lakosság legnagyobb számú elemével, a románsággal

¹ Magyar Szemle, 1933 augusztus és szeptember.

szemben. Az ország 1918-ban lépett természetes fejlődésének útjára s mióta román földdé lett, a legoptimistább várakozást felülmúló előhaladást tette. A szellemi élet lendületet vett, mert első ízben szabadultak fel a tömegek rejtett erői; az ipar új forrásokból új életet merített; a mezőgazda élvezi az agrár reform áldásait, mely a föld tulajdonosává tette; az általános választói jog bevezetése folytán minden demokratikus elem tág téren vesz részt az ország politikai életében, egy hosszú idő után, amikor a volt magyar oligarchia kényének volt kiszolgáltatva.“

Tehát ez a kis ország, melyet az Isten minden természeti áldásával megáldott, most a magyar elnyomás megszűntével, a bölcs román uralom alatt egy boldog, megelégedésben élő nép hazája lett. A fentebbiek után ezt hiszi az idegen olvasó.

Mindez szemfényvesztés és hazugság. A történeti és földrajzi „Erdély“ mellől nem múlt el a politikai Erdély sem: van a román államba kebelezett Erdélynek is politikája, amit úgy hívnak, hogy „regionalizmus“ és azt jelenti, hogy az erdélyi román elégedetlen az új uralommal, gyűlöli Bukarestet, mert román kormányzat alatt a kereskedelem pang, az ipar haldoklik s a havasi móc nyomorultabb, mint valaha. Választói jog van papíron, de az nem a demokrácia győzelmét jelenti, mert a hivatalos terror és korrupció nagyobb, mint valaha híre volt magyar uralom alatt. Csak fel kell lapozni a román újságokat, csak oda kell hallgatni az erdélyi román politikusok beszédeire.

Körülbelül azon a napon, 1934 márciusában, mikor a francia revű szerkesztője fenti bevezetését írhatta az erdélyi boldogságról a tájékozatlan külföld számára, a kolozsvári „Patria“ vezércikket közölt „Erdély sorsa: rólunk, nálunk nélkül“ címen, melyben keserűen panaszoja, hogy az erdélyiek harmad és negyedrangú polgárokká váltak az új államban; hogy kormányozzák Erdélyt az erdélyiek nélkül, anélkül, hogy abba az erdélyieknek beleszólást engednének. Van Bukarestben kormány, melyben egy erdélyi sincs; csinálnak közigazgatási és bírói reformot, konverziót és agrárpolitikát, átalakítják a tanrendszert: mindent erdélyiek nélkül. Igazolják a magyarországi revizionistákat, akik mindig azt mondták, hogy „az erdélyi román nem államalkotó elem“, megvalósítják a nagy Ionéi Brátianu mondását, aki még 1918-ban megmondta, hogy neki Erdély az erdélyiek nélkül kell, „Ardeal fara ardelinii.“ S nemcsak a kormányzatban való részvételt tagadják meg tőlük, hanem tönkreteszik népét, megterhelik úgy, mint egyet se a többi tartomány népei közül. „Erdély elszegényítése“ a címe a „Dreptatea“ ugyanezen évi egyik cikkének, melyben megírja, hogy Erdély ötmillió lakosa fizeti az állami terhek felét és a többi 13 millió a másik felét. S míg Erdély napról-napra szegényedik, a regáti milliomosok palotákat építenek a Dimbovicza és a Fekete-tenger partján.¹ A nemzeti parasztpárt kolozsvári gyűlésén tették meg azoknak a „felháborító“ adatoknak az összehasonlítását, melyek mutatják, hogy hogyan bánnak a regáti miniszterek Erdéllyel és a Regáttal kölcsönösen: a Regátban állami építkezéseket folytatnak 247 millió, Erdélyben 68 millió lei erejéig; a Regátban iskolát építenek 33 millióért, Erdélyben három millió leiert; utat a

¹ „Sărăcirea Ardealului“ a Dreptatea 1934 augusztus 17-iki számában.

regátban 94 millió, Erdélyben 29 millió leiért.¹ Hogy hogyan látják az erdélyi románok helyzetüket Nagyromániában, azt legjobban megvilágítja az a beszéd, melyet csak most pár hete, júniusban mondott Moldován Valér, Erdély egyik vezető román politikusa, volt miniszter, Alvincen 50.000 ember előtt, Maniu oldalán állva, akkor, mikor ez újra a nyilvánosság elé lépett.

„Rosszul esik“, — mondta Moldován — hogy a román államban, régi vágyaink és álmaink országában, legszentebb és legtermészetesebb jogainkat lábbal tiporják. Felháborodásunk annál nagyobb, mert azt nem egy román uralom részéről szenvedjük. A mai uralom csak névleg román: de szokásai és módszerei után ítélve a fanarióták rablásaiban, korrupciójában és törvénytelenégeiben gyökerezik.

Kétféle szabadság és kétféle rabszolgaság van: testi és szellemi, lelkiismereti. Ha a múltban láncot raktak is tagjainkra, nem vetették békóba lelkünket. Isten és emberek előtt teszünk tanúságot, hogy mi Kárpátokon inneni románok mindig szabad nép voltunk s ha Isten megsegít, azok is akarunk maradni.

Ne felejtétek, hogy nekünk nem üres szavak ezek a versek:

Murim mai bine în luptă
Cu glorie deplină,
Decât să fim sclavi iară?
In vechiul năst pământ...⁸

Az erdélyi románságot, konstataulta múlt év októberében a „Curentul“, a román sajtó egyik leghiggadtabb és tisztességesebb orgánuma, „Az a másik antirevizionizmus“ című cikkében, csak a felületen választják el különböző politikai irányzatok. „Lehet, hogy már holnap egy táborban egyesülnek és bármi legyen a holnap politikai orientációja, bizonyos, hogy az erdélyi gyanakvó és bizalmatlan lesz Bukaresttel szemben. Az erdélyi nép elhagyatva a román kormányoktól ma körülbelül ugyanolyan érzésekkel viseltetik Bukarest, mint régen Budapest iránt.“³

A FOLYÓIRAT HAT MEGJELENT FÜZETBNEK gazdag tartalmát még felületesen sem bírjuk ismertetni s csak hangulatának jellemzésül említek meg egypár cikket.

Az első számnak kapóra jöttek Bethlen Istvánnak az azt megelőző 1933 novemberében tartott angolországi előadásai. A főszerkesztő, Silviu Dragomir ír róluk az első szám első cikkében, fölényesen, de annyira mégis megtartóztatva magát, hogy nem durva és sértő, mint volt annak idején, mikor e sorok írójának könyvéről írta genfi és Tara noastrá-beli kritikáját.

Bethlen István az erdélyi kérdés megoldásaként azt a kompromisszumot találta lehetőnek, hogy Erdély a két, a magyar és román nemzet egyikéé sem lenne területileg és kizáróan, hanem függetlenné válnék és területi autonómiát és önkormányzatot kapna.

Professzor Dragomirnak nincs ez ellen semmi komoly érve: a románok nem akarják s annyi. Végső konklúzióként összefoglalja a román antirevizionizmus állásfoglalását:

¹ Románia Nouá, 1934 november 13.

² „Inkább halunk meg dicsőségesen a küzdelemben, mint hogy rabszolgák legyünk régi földünkön.“ „Patria“, 1936 június 30.

³ „Curentul“, 1935 október 23.

„A volt magyar miniszterelnök terve“, — írja — „a Trianoni szerződés revíziójával járna. De ami Erdélyt illeti: Erdély a román állam kiegészítő részét képezi s mi ellenmondást nem tűrően kijelentjük, hogy revízió csak a mi akaratunk ellenére jöhet létre, a mi akaratunk ellenére, akik az ország lakosságának a többségét képezzük. Az erdélyi románok készek vérük utolsó cseppjéig védelmezni jogaikat és nemzeti egységüket, melyet annyi nemzedék áldozata árán szereztek meg ...

Az erdélyi románság nem változtatja meg álláspontját. Ha egy csuda, vagy valami erőszakos esemény folytán szóba kerülne Erdély „függetlensége“, a románság a többség elvénél fogva ismét kimondaná Erdély únióját a nemzeti román állammal, amelyhez jogszerint tartozik. E tekintetben nincs helye semmiféle illúzióknak. Ne gondolja senki, hogy valami transzilván lokális hazafiság ürügye alatt a románok beleegyeznenek a magyar uralom bármiféle felélesztésébe.“

Aztán gúnyosan említi, hogy Bethlen István, hivatkozva a háború utáni amerikai kiküldöttekre, Coolidge-ra, arról beszélt volt Londonban, hogy „van és él a három nemzet tagjaiban egy speciális erdélyi patriotizmus, melyet a hosszas együttélés, az erdélyi független államiság tradíciói... egy speciális miliő és kultúrnívó és sokban egyforma életmód“ tart ébren és táplál. Ha Dragomir kifogásolja ezt Bethlen-nél, kifogásolnia kell a híres Iorgánál is, aki egyetemi tanár és Románia miniszterelnöke volt s aki 1922-ben teljesen ugyanazzal a szavakkal mondta ugyanazt: „Nem hiszem el én egy erdélyinek se, ha azt mondja, hogy ő magyar, szász vagy román: erdélyiek ők mind. Századokkal ezelőtt magyarok, szászok és románok összegyülekeztek az erdélyi hegyek között s kifejlesztettek ott egy különös erdélyi szellemet, amit meg kell óvni.“

Pár sorral előbb azt írtam, hogy cikkében Dragomir legalább nem durva és nem illetlen; nem ebben a cikkében. De hogy ne tagadja meg magát, a folyóirat harmadik számában ismét cikket írt Bethlen Istvánnal kapcsolatban s azt így végzi: „Felelnünk kellett a magyar propagandistának (?), Bethlennek, aki londoni előadásában hipokrita módon sírja vissza a magyar idők szabadságait Erdélyben és legutóbbi debreceni beszédében veszi magának a bátorságot, hogy a román uralom kisebbségi politikáját bírálja.“

Egy angol könyv járt a napokban a kezemben,¹ melyben a világ nemzeteit jellemző rövid tanulmányok vannak egy-egy kép kíséretében. A románokat jellemző kép egy tisztviselőt ábrázol, kinek hátranyújtott kezébe nyomja a vesztegetési baksist a nyomorult polgár. Így ismeri a világ a románt. De azért a román Dragomir „veszi magának a bátorságot“, hogy a magyar Bethlen Istvánnak leckét adjon a politikai tisztességből.

MINT EMLÍTETTEM, szó sem lehet róla, hogy csak rövidesen is foglalkozzam a folyóirat cikkeivel: Van azokban szó a magyar revíziós mozgalom felháborító tevékenységéről, Millerand kísérő leveléről, mely a revízió kérdését egyszersmindenkorra elintézte; van szó kisebbségi oktatásról, Habsburg restaurációról és Mária királyné szentimentális memoárjairól. De egy cikkre, Sabin Manuilának, az állami statisztikai intézet vezetőjének „Erdély demográfiai problémái“

¹ Theodora Benson: Foreigners or the World in a Nutshell.

című cikkére szívesen teszek egy-két megjegyzést, annak megmutatására, hogy milyen a román antirevizíós propaganda.

Beszélve a romániai népmozgalomról, azt írja Manuila, hogy „a Regát születési arányszáma“ (tehát ott, ahol nincsenek kisebbségek), „a háború után is megmaradt háború előtti magaslatán: némely vidéken 45, egyes helyen elérte a 65 ezreléket. Egészen rendkívüliek ezek a számok“, — mondja, — „mert ne felejtsük, hogy a nyugati országokban és Erdély nyugati részein a megfelelő szám legfeljebb 20 az ezerben. Sehol a civilizált világban a születések arányszáma nem közelíti meg ezt a regáti számot“. Ennyit ír Manuila a regáti népszaporodásról a külföld számára, konstatálva azt a — sajnos közismert tény, hogy a civilizátlansággal együtt jár a gyermekek számának a gyarapodása és a műveltség terjedésével a születések csökkenése.

Erdélyre nézve, természetesen, lévén a revű Erdélyt ismertető folyóirat, több felvilágosítást kap az olvasó. Azt állítja Manuila, hogy az erdélyi nemzetek közül csak a románnak van születési feleslege, a többi, magyar és német pusztul, fogy s az olvasónak az kell, hogy a benyomása legyen, hogy a veszendő kisebbségekkel szemben egy erőteljes, egészséges, államilag gondviselt, gyarapodó román nép létezik.

Ez szól a külföldnek. De van az államnak egy hivatalos és a revűnél komolyabb színvonalon álló statisztikai kiadványa, a „Buletinul demografic român“, mely nem hallgatja el a valóságot és abban Manuila is megmondja azt.

Megírja a Buletinul, hogy jóllehet a születési arány erősen nagy a regáti románság körében, de a gyermekhalandóság olyan óriási, hogy a falusi lakosság körében az újszülött gyermekek halálozási száma meghaladja a 25 százalékot, amely arány éppen Manuila szerint szintén meghaladja a civilizált világ összes országainak hasonló számát. A Buletinulban már mint „gyászos demografikus végről“ beszél a Bánságról, ahol a halálozás nem az idős emberek, hanem a gyermekek között pusztít legjobban. A Buletin egy másik cikkében dr. Mezinescu orvostanár azt írja, hogy a román gyermekek ötödrésze az egyéves korhatár előtt elpusztul s az ötödik életévet a román gyermekeknek csak fele éri el. A legtragikusabb e tekintetben, hogy a gyermekhalandóság ma ugyanolyan, mint volt száz évvel ezelőtt. Lapusna megyében a gyermek halálozási-arányszám a városokban 63.9%, a falvakban 71%.

De ha a románság népmozgalmi helyzete más színben tűnik ki a revüből és másban a Buletinből, más az erdélyi nemzetek demográfiai viszonya is, amint azt Manuila a revűben feltünteti és ahogy a valóságban van.

El kell olvasni az új, rendkívül érdekes erdélyi folyóiratnak, a „Hitelnek“ utolsó számában R. Szeben András kitűnő cikkét az „erdélyi népmozgalomról“, melyet fiatal statisztikusunk a román statisztika minden hiányosságának ellenére, nagy munkával állított össze. Abban meglátjuk, hogy a székelylakta megyék szaporodási arányszáma 1920—30. években 10.9%, a legtisztább román megyéké 8.6%, 1931—35. években 8.8, illetve 4.8% volt. Felekezeti szerint is

a legalacsonyabb szaporodási arányszám a görög-keleti, tehát tiszta román egyháznak a kebelében fordult elő.

„A fentebbiekből megállapítható“, — írja Szeben András — „hogy a magyarulta vidékek népszaporodása jobb a jellegzetes román vidékeknél és nem rosszabb Erdély bármely más részének népszaporodásánál. Ez féligmeddig megnyugtató kép számunkra.“

És ami még megnyugtatóbb, az a cikkíró végső konklúziója:

„Nagy eltolódás“ — írja cikke befejezésekképpen — „a népesség vallási és nemzetiségi megoszlásában, számbeli súlyában csak akkor állhatna elé, ha Erdély egyes népelemei erős kivándorlást mutatnának, más népelemek pedig erős bevándorlást. Azokból a szaporodási különbségekből, melyek a megyék bennszülöttei között előfordulnak, belátható időn belül olyan eredmények nem származhatnak, melyek a mai egyensúly lényeges megbontására, vagy éppen népelemek, egyes nemzetiségek kipusztulására vezetnének ...

Az egyes erdélyi nemzetiségek egymáshoz való számarányában tehát jelentős változás rövid időn belül nem várható.“¹

Milyen más ez a megállapítás, mint Manuiláé, aki maga megnyugtatót az írnak revübeli cikkében, hogy az idő volt az, mely sorsdöntően megóvta a román fajt Erdélyben s amely éppen olyan sorsdöntően fog munkálni a magyar faj pusztulásában.

„BÉKESZERZŐDÉSEK NAGYLELKÜSÉGÉT a tegnap elnyomói nem tudták felfogni s a nagyvilágot egy hazugságra és hamisításra alapított soha addig nem látott propagandával árasztották el, így remélve, hogy egy új összeomlásban visszazerezhetik azt, ami felett addig más nemzetek jogainak eltiprásával uralkodtak. Minthogy mi nem szállottunk ezzel a bűnös agitációval kezdettől fogva úgy szembe, ahogy kellett volna, ma egy teljesen félrevezetett közvéleménnyel állunk szemben. Időre és hosszas munkára lesz szükség, hogy a dolgokat a maguk kellő világításába állítsuk.“

E sorokat Stelian Popescu írta egy könyv bevezetésében, melynek — Popescu szerint — éppen ez a felvilágosítás a célja, az a Popescu, akiről fennebb szólottam s akiről még fogok beszélni. A könyv címe „Románia si revizionismul maghiar“, írója dr. Aurel Gociman, az „Universul“ egy belső munkatársa. Nem tudom, hogy a könyv valamelyik európai nyelvre fordítva megjelent volna s ha nem jelent meg, akkor csak a magyar revizionizmustól elsötétített román agyakat van hivatva megvilágosítani. A kötet, ami kezemben van, már második kiadás.

A 410 oldalas könyv a trianoni revízió kérdésének legváltozatosabb oldalaiával foglalkozik.

Az első rész a revízió külföldi vonatkozásairól, elsősorban az angliai propagandáról szól, telve helytelen értesüléssel és természetesen sok rosszakarattal.

Azt írja, például, hogy 1919 decemberében Bethlen István memorandumot adott át Sir George Clerknak Erdélyt illetőleg. Ez nem igaz: Bethlen István nem volt az átadásnál jelen, a memorandumot más adta át. Nagy Emilt, mint Magyarország első külképviselőjét

¹ „Hitel“, Cluj, 1936 2. szám. R. Szeben András: Transylvania népmozgalma.

emlegeti Angliában, holott Nagy Emil soha sem volt diplomáciai szolgálatban, először 1923-ban volt Angliában, mikor Szápáry László gróf volt a követ, akit viszont 1924 nyarán visszahívott a magyar kormány és visszavonult a közéletől, tehát nem lehetett Lord Rothermere felbujtója 1927-ben Londonban. De, a végén mindez mindegy, elég az hozzá, hogy a Daily Mail cikkei megjelentek.

„Lord Rothermere“, — írja Gociman — „röviden és velősen elmond cikkeiben mindent, amit a budapesti körök szükségesnek tartottak, hogy a magyar kérdéstről a külföld tudjon. Senkinek semmi kétsége nincs, hogy a cikk a magyar fővárosban készült s Rothermere csak nevét írta alá.“

Egyébként az egész Rothermere kampány csak a magyar feudális vezető osztály jellemzésére szolgál, mely azzal akart nyomást gyakorolni a román kormányra, hogy a magyar optánsokat fizesse ki.

„Tanúságul szolgálhat ez a magyar népnek, mely szolgálilag követi arisztokrata urait, akik viszont megalázkodva, méltóság nélkül koldulnak a nagyhatalmak ajtóitól.“

S hogy Lord Rothermere akciójának elvetemültsége a maga teljes sötétségében tűnjék fel, a következő fejezetben, melynek címe: „Rothermere leleplezése; a revizionista akciót Magyar- és Németország fizeti“, hivatkozva egy sohasem hallott, „Aux Ecoutes“ című újságra, Gociman „hiteles“, de teljesen olvashatatlan távirat facsimiléket közöl, melyek szerinte tanúsítják, de az általa közölt távirati szövegekből semmi, de abszolúte semmi se bizonyítja, amit Gociman állít, hogy (szerinte) a Northcliffe-sajtó milliókat kapott — ő sem tudja, milyen forrásokból, de valószínűleg egy német hercegtől. S mindebből a következő hátborzongató következtetéseket vonja le: „Mikor népek sorsáról van szó, mikor arról van szó, hogy béke legyen-e vagy háború, mikor 1,700.000 francia pusztult el az állandó békéért küzdve s 800.000 embert ért ugyanaz a sors Lord Rothermere honfitársai közül, titkos ágensek dolgoznak, hogy megzavarják a világ békéjét pénzért.“

Más Olaszország helyzete a magyar revíziós mozgalommal szemben. Végtelenül jellemző Gocimanra és az oláh gondolkozásra az a felfogás, mellyel ő az olasz-magyar közeledést nézi.

„Az isonzói és piavei véres küzdelmek után, melyekben annyi százezer olasz esett el magyar golyótól találva, alig volt elképzelhető, hogy ez a két ellenfél, amely annyi dühvel mérszárolta egymást, magyar és olasz, oly rövid idő múlva barátul tekintse egymást. Logikus az volna, hogy az olasz nép hálás legyen a cseh-tót és román légionáriusokkal szemben, akik oldalukon küzdöttek az osztrák—magyar hadak ellen. Az olaszok jól kell, hogy tudják, hogy hány cseh és román pusztult el az osztrákok és magyarok akasztófáján azért, mert az olaszok mellett harcoltak. Alig pár év múlt el a háború óta s az olasz nép elfelejtette a közös áldozatokat s keblén mérges kígyót, Magyarországot melengeti.“

Gociman úgy képzei, hogy két ellenfél soha ki nem békülhet egymással, hanem tartja a haragot, gyűlöli egymást s a dne mintye légkörében nincs helye annak a lehetőségnek, hogy két becsületesen

harcolt ellenfél a küzdelem után kezet nyújthasson és segíthessen a talpraállásban.

Mussolini sok meleg nyilatkozatával szemben és az olasz sajtó barátságos hangulatával szemben, Gociman nem tehet egyebet, mint-hogy iparkodik meggyanúsítani a magyarok olasz barátságát.

„A világháború utáni magyar és olasz között soha sem volt semmi-féle baráti érzelm. Az olaszok nem vettek tudomást a magyarokról, a magyarok pedig, szokásuk szerint, nagyvási hóbortjukban és önhitt-ségükben, nem láttak más nemzetet a glóbuson mint saját magukat s az olaszok zsebre teheték ugyanazokat a legyalázásokat, melyekben a ma-gyarországi nemzetiségeknek volt részük.“

S nemcsak hogy a múltban nézték le a magyarok az olaszt, állítja Gociman, hanem önző barátkozás leple alatt most is készek, hogy hátba támadják őket, irredentát üzennek hátuk mögött. Trianon folytán Magyarország elvesztette a tengert, elvesztette hajóit, a tengeri kereskedelmet, a halászatot, tengeri fürdőit, minden népit, ami a tengerrel volt összekötetésben: elvesztette Fiúmét! Mindezt az ola-szok vették el. „Ezért nyújtja egyik kezét kézszorításra és szorítja ökölbe a másikat, hogy üssön vele.“

A könyv többi részében nagy helyet foglal el a magyar „irredenta szervezetek“ és munkájuk leírása. Még imperiális törekvéseket is vet szemükre és azért, mm egy nemzetiségi térképen fel vannak tüntetve a moldovai csángók, azzal vádol meg, hogy Moldovát is be akarjuk kebelezni az eljövendő magyar impériumba.

Egy fejezet foglalja magába a magyar revíziós mozgalom kül-földi irodalmát s azután rátér a romániai kisebbségi kérdésre, melyet szerinte, a magyar revízió saját céljaira meghamisítva visz a világ közvéleménye elé.

Gociman szerint minden, amit mi magyarok írunk és csinálunk az erdélyi kérdésről, könyvet, statisztikát, térképet, mindaz hazugság és hamisítás; ellenben minden, amit ők, románok, ő, Gociman ír és mond, helyes és igaz. Mi azt mondjuk, hogy a magyar kisebbséget elnyomja a román. Gociman hivatkozik az ország alkotmányára s azt mondja, hogy az a kisebbségek védőbástyája: „Romániának írott alkotmánya van, mely határozottan biztosítja a jogegyenlőséget az ország minden polgára számára.“ ő is tudja, mi is tudjuk, hogy nem erről van szó: tudjuk mindnyájan, hogy van kisebbségi szerződés, vannak gyulafehérvári határozatok, van alkotmány; nem jogszabály hiányáról, nem kötelezettségekről van szó, hanem azok vállalásáról és végrehajtásáról. Félreteszem a köteles szerénységet és hivatkozom munkámra az erdélyi magyarság helyzetéről, mely magyarul is, angolul is megjelent, de amelyről Gociman egy szóval se vesz tudomást. Abban a könyvben több mint 400 oldalon objektivitással és dokumentálva meg van írva, milyen a magyarság és románság viszonya Erdélyben, mit szenvednek a magyarok, milyen elnyomásban, milyen elnemzetiet-lenítésben van részük. Bárki összehasonlíthatja az abban foglalt doku-mentumokat, pontos hivatkozásokat a forrásokra, románokra is, Gociman rövid fejezeteiben található, semmivel sem bizonyított

állításával a magyarság jogi, politikai, gazdasági, kulturális helyzetét illetően.

Gociman könyvének utolsó fejezetei a magyarországi kisebbségekről, „az erőszakos, vad magyarosításról“, a „románok és németek üldözéséről“, stb. szólnak.

„Ilyen a mai Magyarország: türelmetlen, erőszakos, a békét veszélyeztető. Ugyanolyan, mint volt a múltban. Az 1918-iki lecke semmit sem használt.“

Ez a könyv utolsó mondata.

AZ UTÓBBI ÉVEKBEN a román írók erősen rávetették magukat a nemzetiségi kérdésre, divatba jöttek, mint nálunk, a kisebbségek, a nemzetiségek. Dascovici, Raducanu már régebben; a múlt évben Romulus Sei[^]anu és Ovidiu Vlădescu írt teljesen azonos cím alatt¹ s most, ez évben George Sofronie egy munkát, melyben a nemzetiségi kérdéstről tulajdonképpen azért írt kétszáz oldalt, hogy annak alapján ötven oldalon bebizonyítsa a trianoni szerződés helyességét s revíziójának feleslegességét. Könyvének hosszú címe egész programot ad: „A nemzetiségi elv az 1919—1920. évi békeszerződésekben. A nemzetiségi elv alapján Románia határai sértetlenek; a magyar revíziós törekvések alaptalansága.“² A könyv, formájában és modorában egészen más, mint Gociman szenzációt hajhászó fércmunkája; de a komoly forma alatt ugyanaz a tartalom, ugyanaz az intranzigencia, ugyanazok az eszközök és félremagyarázások: jogalapot teremteni oda, ahol megvan már az alap: az erőszak és forradalom.

A könyvnek négyötöd része tulajdonképpen bevezetés: a nemzetiségi kérdés története, a békeszerződések kisebbségi intézkedéseinek ismertetése, a határok megállapításának eseményei és csak az utolsó hatvan oldal foglalkozik mindezeknek alapján a revízió kérdésével.

Sofronie antirevizionizmusa két tételen nyugszik: egyik az, hogy Nagyrománia létrejötte a nemzetiségi elv megvalósításán alapul, ami a világháború célja volt; másik: a szerződések sérthetetlensége.

Az utóbbi kérdéssel egyáltalában nincs miért, hogy foglalkozunk; *pacta sunt servanda*, tudjuk, de a népszövetség alapokmánya gondoskodik a revízió lehetőségéről s a kérdésnek akkora irodalma van s annyira el van döntve, hogy Sofronie véleménye és okoskodása nem változtat rajta.

Kétségtelen azonban, hogy a román faj egy államba való tömörülésének hátterében ott van a tizenkilencedik század nemzetiségi elvének kísértete s míg egyfelől a háttér homályos, senki sem fogja elhinni Sofronienek, hogy a világháború a nemzetiségi elv megvalósítása céljából tört ki és folyt. A negyvennyolcas év román forradalmi megmozdulásában alig esik róla szó, pedig akkor már az orosz uralom propagálta volt a két fejedelemség új egyesítését. Egy olyan klasszikus munkában, mint az amerikai prof. Rikeré a fejedelemségek egyesüléséről, alig van

¹ R. Sei[^]anu: Principiul naționalităților. Originele, evoluția și elementele constitutive ale naționalității. — Ovidiu Vlădescu: Principiul naționalității.

² G. Sofronie: Principiul naționalității în tratatele de pace din 1919—1920. Frontierele României sunt intangibile pe baza principiului naționalității. Netemeinicia apunilor revizioniste maghiare.

szó a nemzetiségi elv térhódításáról s amennyiben van únióról szó a román politikusok között, „az egyesülés a román népnek csak arra a részére vonatkozott, mely egyforma nyelvet beszélt és életfolyása közös volt, azaz Moldovára és Valahiára.“

S amint volt 1859-ben, úgy volt 1918-ban is.

Sofronie nagy súlyt helyez arra és folyton emlegeti, hogy az 1918 évi őszi román megnyilatkozások erdélyi plebiscitumok voltak, ami jogossá teszi Erdély és a Regát únióját. Hivatkozik Dascovici professzorra. De könyvének az a jól hangzó mondata, hogy „Erdélynek Romániával való úniójában a kollektív akarat megnyilvánulása elhatározó tényezőként jelentkezett“ — sok megszorítást igényel: az a szó: kollektív.

Sofronie bizonyosan tudja, hogy az erdélyi románság nagy része Goldis Lászlóval élén az utolsó percig idegenkedett a regattái való egyesülettől; az aradi értekezleten voltak, akik hajlandók lettek volna tárgyalásba bocsátkozni Jászi Oszkárrel s két napig tartott, míg végre Maniu közbelépésére, habozva elhatározták a feltételes csatlakozást. Azt is tudja Sofronie, hogy a gyulafehérvári határozatokat, melyet ő „plebiscitumnak“ nevez, a november végén ismét Erdélybe tört regáti haderőben bízva az erdélyi románság egy töredéke előtt hirdették ki Maniuek s a gyulafehérvári gyűlésen Erdélynek sem magyar, sem szász népe nem volt jelen. Erdély részére a magyar békedelegáció kért népszavazást, úgy, mint Besszarábia számára az oroszok s azt a román delegáció hiúsította meg. Regáti politikusok mai napig is, élükön Brätianu Ionellel, soha tudomást sem vettek erről a „spontán plebiscitumról“, hanem úgy Erdélyt, mint Bukovinát és Besszarábiát fegyverrel meghódított tartománynak tekintik.

Sofronic úgy találja, hogy a magyar revíziós törekvések három alapra támaszkodnak:

hogy a magyarok szerint, a trianoni szerződés célja nem jogi rendezés, hanem büntetés, tehát nem lehet jogforrás;

hogy lábbal tapodva a wilsoni elveket, a népakarat megkérdezése nélkül nagy néptömegeket idegen uralom alá rendelt, nemcsak megkérdezésük nélkül, hanem akaratuk ellen;

és tönkretette a magyar állam által alkotott gazdasági egységet és veszélyezteti nemcsak e területek, hanem egész Közép-Európa gazdasági fejlődését.

Ez így van: ennyi legalább is az, amit a magyar revíziós mozgalom a trianoni szerződés bűnéül vall s amely hitének igazságáról minden magyar ember meg van győződve. Ez ellen hiába írja Sofronie megszokott ellenvetéseit.

Ami pedig Sofroniének azt a megjegyzését illeti, hogy a magyar revíziós mozgalom étvágya napról-napra nő és egy keskeny nemzetiségi sáv visszacsatolásán kezdve ma már az egész Erdély restitúciójánál tart: mi azt ajánljuk, vegye elő Bethlen István angliai előadásait, melyeket könyvében egy szóval sem említ: senki hitelesebben a magyar vágyakat és a magyar revíziós törekvések terjedelmét nem képviseli, mint ő.